

Významné výročia osobností a udalostí v roku 2021

Január

Lehocký, Emanuel

4. 1. 1876 Osuské – 24. 9. 1930 Bratislava

Politik, vydavateľ, verejný činiteľ, vydavateľ, publicista, úradník

Navštevoval základnú školu v Osuskom, za krajčírca sa vyučil v Trnave. V r. 1892-95 pracoval ako krajčírsky robotník v Budapešti, a od r.1896 v Bratislave. V r. 1902 sa stal úradníkom Nemocenskej pokladnice remeselného zboru, v r. 1919-20 referent sociálnej starostlivosti Ministerstva s plnou mocou pre správu Slovenska, od r. 1919 riaditeľ Robotníckej sociálnej poisťovne a riaditeľ Okresnej nemocenskej poisťovne v Bratislave. Počas pobytu v Budapešti vstúpil do Sociálnodemokratickej strany Uhorska. Po jeho návrate na Slovensko v r. 1905 bol zvolený za predsedu Výkonného výboru Slovenskej sociálnodemokratickej strany. Podieľal na príprave Deklarácie slovenského národa, ktorá bola vyhlásená 30. októbra 1918 v Martine a bol zvolený za člena Výkonného výboru Slovenskej národnej rady. Po martinskom zhromaždení pripravoval zjazd SSDS, ktorý sa zišiel 25. decembra 1918 v Liptovskom Mikuláši a bola na ňom prijatá deklarácia vernosti Československej republike. V r. 1918 sa stal členom Ústredného výboru Československej sociálnodemokratickej strany robotníckej a predsedom Slovenského výkonného výboru. V rokoch 1920-25 vykonával funkciu senátora Národného zhromaždenia. Zaslúžil o založenie Slovenských robotníckych novín a mesačníka Napred.

Žbirková, Viera

14. 8. 1941 Brodké – 10. 1. 2011 Bratislava

Vysokoškolský pedagóg, publicista

Po štúdiu na Pedagogickej škole pre vzdelávanie učiteľov národných škôl (1955-1959) pokračovala v príprave na učiteľskú dráhu na Filozofickej fakulte UK v Bratislave, odbor pedagogika a slovenský jazyk a literatúra (1959-1964). Po ukončení štúdia sa stala vysokoškolskou učiteľkou na Katedre pedagogiky Pedagogickej fakulty v Nitre. Získala aj akademický titul PhDr. (1969) a nadobudla vedeckú hodnosť CSc. (1982). Od počiatku svojej učiteľskej dráhy sa venovala dejinám pedagogiky. V roku 1975 uverejnila knižnú monografiu Jur Hronec –pedagóg (1975). Spracovala historické portréty ďalších učiteľov (A. Markuš, M. Čulen, R.F.Osvald, F. Mojto), zaujímala sa tiež o históriu česko-slovenských školských vzťahov a v 80. rokoch významnou mierou prispela aj k tvorbe hesiel do Pedagogickej encyklopédie Slovenska. V roku 1998 získala akademickú hodnosť docentky, v roku 2000 profesorky. V roku 1998 sa stala jej pôsobiskom Filozofická fakulta Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, kde garantovala štúdium sociálnej práce. Od roku 2003 pôsobila na Katedre všeobecnej a aplikovanej etiky, kde sa venovala výchove doktorantov.

Bánsky, Jozef

31. 12. 1919 Senica-Kunov – 18.1. 1956 Torisky

Bibliograf, prekladateľ, literárny vedec

Navštevoval meštiansku školu v Senici, odtiaľ prešiel v r. 1932 na Štátne reálne gymnázium v Trnave, kde aj v r. 1940 maturoval. Pokračoval v štúdiu na Filozofickej fakulte vtedajšej Slovenskej univerzity v Bratislave. Študoval slovanskú a germánsku filológiu. Po štúdiách sa stal asistentom na Filozofickej fakulte UK v Bratislave,

prednášal o poľskej literatúre. Pokračoval v štúdiách na zahraničných univerzitách v Belehrade, Záhrebe, Ľubľane a Krakove. Prekladal z ruskej a poľskej poézie prvej polovice 19. stor. Neskôr pracoval v Univerzitnej knižnici v Bratislave. Zbieral materiál k bibliografii slovanských prác na Slovensku., udržiaval styky s predstaviteľmi slavistiky v zahraničí.

Škarnicel, František Xaver

24. 11. 1769 Skalica – 22. 1. 1841 Skalica

Kníhtlačiar, vydavateľ

V r. 1780-1798 pracoval u otca v kníhtlačiarňi v Skalici a od r. 1841 ju aj viedol. Podnik zveľadil a priviedol k rozkvetu, sústredil v ňom produkciu západného Slovenska i časti Moravy. Okrem náboženských spisov tlačil i svetské. V rámci podniku založil aj obecnú knižnicu

Marec

Cintula, Vít'azoslav

4. 3. 1848 Borský Mikuláš – 22. 3. 1911 Praha

Historik, kartograf, stredoškolský profesor

V r. 1860-66 navštevoval gymnázium v Trnave, 1866-68 v Esztergome, kde i maturoval. Študoval teológiu, históriu, geografiu, nemčinu, francúzštinu, češtinu na univerzitách vo Viedni a v Prahe, v roku 1874 obhájil titul PhDr. V r. 1874 -76 vyučoval ako stredoškolský profesor v Pardubiciach, 1876-77 v Litomyšli, 1877-78 v Přerove, 1888-95 v Havlíčkovom Brode, 1895-1906 v Prahe. Už počas štúdií sa stretol s prenasledovaním zo strany profesorov za svoje národné presvedčenie, čo prispelo k jeho odchodu zo štúdia v Esztergome do Prahy. Podporoval slovenských študentov na českých školách. Národnostnej otázke, osobitne postaveniu Slovákov v Uhorsku, venoval pozornosť aj v publicistickej činnosti. Písal krátke historické a etnografické príspevky v novinách a časopisoch, je autorom národopisnej mapy Slovenska podľa sčítania ľudu z 1900, ktorá bola uverejnená v Ottovom slovníku náučnom, mapy Francúzska, Rakúsko-Uhorska a balkánskych krajín v Ottovom zemepisnom atlase. Zakladajúci člen Českej spoločnosti zeměvednej, člen jej komisie pre vydávanie Ottovho zemepisného atlasu, 1904-07 jej knihovník, od r. 1905 člen výboru, 1906 podpredseda.

Holuby, Jozef Ľudovít

25. 3. 1836 Lubina – 15. 6. 1923 Pezinok

Vedec, botanik, polyhistor, národopisec, evanjelický kňaz, historik, archeológ, spisovateľ, etnograf, národný buditeľ

Stredné školy navštevoval v Modre a Bratislave, kde sa pod vplyvom svojho učiteľa L. Csádera začal zaujímať o botaniku. V tomto období uverejnil svoje prvé botanické práce. V Bratislave začal študovať teológiu, ktorú dokončil vo Viedni. Po kaplánovaní v Skalici od roku 1861 až do svojho penzionovania v roku 1909 pôsobil skoro 50 rokov ako farár v Zemianskom Podhradí. Toto obdobie predstavuje najplodnejšie roky jeho botanickej činnosti, keď sa postupne vypracoval na významného svetového botanika. Ťažiskom jeho botanickej odbornej práce bola najmä flóristika. Publikoval práce týkajúce sa flóry z okolia Bratislavy a svojho pôsobiska. Prispel k poznaniu flóry okolia Pezinka a významnej prírodnej rezervácie Šúr pri Svätom Jure. Presadil sa aj ako systematik a v Uhorsku bol špecialistom na rod *Rubus* / ostružina /. Jeho

bádateľské záujmy, sústredené na Bošácku dolinu, sa začiatkom 80. rokov postupne rozširovali na históriu, národopis, archeológiu a folkloristiku tejto oblasti. Všímal si nielen okolitú prírodu, ale aj charakteristické stránky ľudového života, zbieral ľudové povesti a rozprávky, príslovia a porekadlá, piesne a žarty, zarietacie formuly, povery a čary. J.Ľ. Holuby zostavil tri herbáre. Veľký rozsah jeho vedomostí dokumentuje opísanie 638 druhov húb z Trenčianskej stolice. Jeho najväčšou botanickou prácou je klasické dielo Flora des Trencsiner Comitatus z roku 1888. Venoval sa využivaniu rastlín v ľudovom lekárstve. Holuby bol vo svojej dobe najlepším znalcom kveteny Slovenska. J.Ľ. Holuby bol Českej akadémie vied a čestným doktorom Karlovej univerzity v Prahe. Bol jedným z najväčších slovenských prírodovedcov. Na jeho počesť udeľuje Slovenská botanická spoločnosť pri Slovenskej akadémii vied od roku 1984 vynikajúcim botanikom pamätnú Holubyho medailu.

Apríl

Velba, Marián

3. 7. 1930 Hradište pod Vrátnom - 4. 4. 1991 Bratislava

Maliar

Študoval v rokoch 1949-1953 na Pedagogickej fakulte Slovenskej univerzity v Bratislave u profesorov G. Mallého, F. Hoffstädtera, E. Nevana a E. Lehotského. Od r. 1957 bol členom ZSVU. Členom tvorivej skupiny 66 bol v rokoch 1966-1972. Pôsobil pedagogicky v rokoch 1961-1990 na Oddelení výtvarnej výchovy Fakulty architektúry SVŠT v Bratislave. Venoval sa hlavne krajinomaľbe, figurálnej maľbe (portréty), alebo zátišiu najmä v technikách olejomaľby a akvarelu, menej gvašu a pastel. Pri spracovaní krajinárskych motívov pracoval hlavne tušom a ceruzkou.

Blaho, Janko

15. 9. 1901 Skalica – 24. 4. 1981 Bratislava

Spevák, zberateľ ľudových piesní, publicista, pedagóg

Maturoval na gymnáziu v Skalici, študoval na Právnickej fakulte Karlovej univerzity v Prahe a súčasne spev u Christiny Morfovej, sólistky opery Národného divadla v Prahe a u profesora Stefana Stevu v Miláne. Pôsobil ako sólista opery Slovenského národného divadla v Bratislave, neskôr ako pedagóg Štátneho konzervatória a Vysokej školy múzických umení v Bratislave. Zbieral ľudové piesne, ktoré vydal aj knižne.

Benža, Mojmír

25. 4. 1941 Senica

Etnológ

Základnú školu a stredoškolské štúdium absolvoval v Senici. V r. 1966 ukončil štúdium národopisu na Filozofickej fakulte Univerzity Karlovej v Prahe. V r. 1964-1980 pracoval v Slovenskom národnom múzeu v Martine, od r. 1980 pracoval na Ústave etnológie SAV v Bratislave. Externe prednášal na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Venuje sa problematike tradičného odevu a staviteľstva, Slovákom v zahraničí a národnostným menšinám. Spolupracoval na príprave a realizácii štyroch najvýznamnejších projektov slovenskej Národopisnej vedy: stálej expozície ľudovej kultúry v SNM v Martine (1970-75), Múzea slovenskej dediny - skanzenu v Martine (1972-80), Etnografického atlasu Slovenska (1969-90)

a Encyklopédie ľudovej kultúry Slovenska (1986–1994) . Je spoluautorom piatich knižných prác, odborných štúdií a populárno-vedeckých

Paulíny, Ladislav

1. 7. 1815 Bošáca – 25. 4. 1906 Senica

Kňaz, spisovateľ, historik

Navštevoval gymnázium v Györi, filozofiu a teológiu študoval v Bratislave, teologickú akadémiu vo Viedni. Kaplán na Myjave, farár v Prietrži, na dôchodku žil v Senici u dcéry Ľudmily a zaťa kníhtlačiara Jána Bežu. Patril k najbližším spolupracovníkom Ľudovíta Štúra, aktívny člen Spoločnosti česko-slovanskej, účastník pamätnej vychádzky na Devín 1836, v r. 1842 bol členom delegácie, ktorá predkladala vo Viedni Slovenský prestolný prosbis, bol i zakladajúcim členom spolku Tatrín v r. 1844. Bojoval v revolúcii 1848 - 49 a zúčastňoval sa dobrovoľníckych výprav. Propagoval ovocinárstvo , včelárstvo a moderné spôsoby hospodárenia. Venoval sa literárnej tvorbe a práce uverejňoval v almanachu Nitra. Väčšiu časť tvorby tvorí literatúra s náboženskou tematikou a práce z histórie (Dejepis superintendentie nitrianskej v štyroch zväzkoch, je tiež autorom biografických článkov o J. Kaledánovi, D. Krmanovi, Š. Moyzesovi.

Máj

Oravec, Ján

1. 6. 1922 Rozbehy – 1. 5. 1986 Bratislava

Jazykovedec

Študoval v r. 1945-1949 na Filozofickej fakulte Slovenskej univerzity v Bratislave (slovenský jazyk - filozofia). V r. 1942-1951 pôsobil na stredných školách v Senici, vo Višňovom, v Bratislave a v Pajštúne. V r. 1951-1952 pracovník Jazykovedného ústavu Slovenskej akadémie vied a umení v Bratislave, v r. 1952-1953 Ústavu slovenského jazyka SAVU, v r. 1953-1966 Ústavu slovenského jazyka Slovenskej akadémie vied, v r. 1967-1976 Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra SAV v Bratislave, v r. 1977-1986 pracovník katedry slovenského jazyka a literatúry Pedagogickej fakulty v Nitre, v r. 1980-1986 vedúci jazykovednej sekcie katedry. V r. 1978-1986 predseda pobočky Slovenskej jazykovednej spoločnosti pri SAV v Nitre. V r. 1955-1986 člen komisie pre obhajoby kandidátskych dizertačných prác vo vednom odbore slovenský jazyk. Pracoval v oblasti výskumu slovenského spisovného jazyka, najmä syntaxe, pozornosť venoval ďalej otázkam výskumu slovenských nárečí zo syntaktického hľadiska, otázkam jazykovednej kultúry a jazykovej výchovy.

Valach, Ľudovít

18. 3. 1893 Skalica – 1. 5. 1941 Bratislava

Lekár, röntgenológ, rádiológ

Študoval na gymnáziu v Skalici. Medicínu študoval na univerzite v Budapešti, Prahe a Bratislave. Už ako študent pracoval na klinike Dr. Hynku v Bratislave a v roku 1921 sa stal asistentom röntgenológie a fyzikálnej terapie. V röntgenológii a rádioterapii sa zdokonaľoval na študijných cestách v Prahe, Londýne, Amsterdame, Bruseli a Paríži. Dňa 16.8.1928 sa habilitoval z internej röntgenológie a rádioterapie habilitačným spisom "Röntgenodiagnostika chorôb žlčníka a žlčovýchodov dnešnej doby". Roku 1931 ho poverili vedením rádioterapeutického ústavu, ktorý viedol až do svojej smrti. V

roku 1934 sa stal mimoriadnym a roku 1939 riadnym profesorom röntgenológie a rádiológie na Lekárskej fakulte Komenského univerzity. Aktívne pracoval v Spolku slovenských lekárov a vedecké práce publikoval v Bratislavských lekárskech listoch. Bol zakladateľom a prvým predsedom Spolku slovenských medikov a funkcionárom Lekárskej komory. Ako predseda protirakovinovej spoločnosti vybudoval moderný röntgenologický a rádioterapeutický ústav, ale jeho otvorenia sa už nedožil. Pracoval za veľmi ťažkých podmienok, obetoval sa pacientom a zomrel v Bratislave.

Mišík, Milan

3. 11. 1928 Skalica – 7. 5. 2011 Bratislava

Geológ, vysokoškolský pedagóg

Maturitu získal na gymnáziu v Bratislave. Vysokoškolské štúdium učiteľstva geológie a zemepisú ukončil v roku 1951 na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, kde začal aj pracovať. Pôsobil na Katedre geológie a paleontológie, v rokoch 1951-1960 ako asistent a odborný asistent, v rokoch 1960-1970 ako docent. V rokoch 1963-1965 vyučoval na univerzite v Havane. V rokoch 1966-1970 bol vedúcim katedry geológie a paleontológie, v roku 1970 získal titul DrSc. a bol menovaný za univerzitného profesora. V rokoch 1981-1983 prednášal na alžírskych univerzite v Constantine. Zaslúžil sa o rozvoj Prírodovedeckej fakulty univerzity Komenského a rozvoj metodiky vyučovania. Publikoval viac ako 130 odborných prác, 34 popularizačných článkov. Medzi jeho najvýznamnejšie diela patrí monografia Mikrofácie mezozoika a terciéru vápencov západných Karpát. Je autorom príručky Geologické exkurzie po Slovensku, bol editorom učebnice Stratigrafická a historická geológia. Bol tiež autorom populárnej učebnej knihy Štafeta vedy. Počas svojej vedeckej činnosti viedol početné domáce vedecké projekty VEGA a KEGA. Spolupracoval tiež pri riešení zahraničných vedeckých projektov IGCP UNESCO. Bol ocenený Zlatou medailou Prírodovedeckej fakulty Univerzity Komenského, Zlatou medailou SAV za prírodné vedy, medailou Dionýza Štúra, medailou J. Slávika a medailou D. Andrusova.

Adamiš, Július

28. 5. 1885 Senica – 26. 5. 1971 Bratislava

Cirkevný historik, spisovateľ, kňaz

Pochádza z roľníckej rodiny. V Senici navštevoval základnú a meštiansku školu. V štúdiu pokračoval na evanjelickom lýceu a teologickej akadémii v Bratislave. Po štúdiách pôsobil ako kňaz, z toho najdlhšie v Bratislave. Ako autor cirkevných článkov prispieval do rôznych časopisov. Venoval sa dejinám slovenskej kultúry a publikoval životopisy cirkevných a kultúrnych dejateľov. Jeho najhodnotnejšou prácou bola publikácia o živote slovenských študentov na bratislavskom evanjelickom lýceu.

Jún

Paulíny-Tóth, Viliam

3. 6. 1826 Senica – 6. 5. 1877 Martin

Spisovateľ, novinár, národovec

Základnú školu navštevoval v Novom Meste nad Váhom, Senici a Komárne, evanjelické lýceum v Modre a Bratislave. Pôsobil ako vychovávateľ a pedagóg na lýceu v Kremnici. V r. 1849 vstúpil do slovenského dobrovoľníckeho zboru. V r. 1860

odišiel zo štátnej služby a začal sa venovať literárnej a organizátorskej práci. Vydával humoristicko-politický časopis Černokňažník a Sokol, spoluzakladateľ Pešťbudínskych vedomostí, hlavný redaktor Národných novín. Jeden z najvýznamnejších slovenských politikov 19. stor. Písal vlastenecké národno-agitačné básne. V próze bol predstaviteľom dokumentárne orientovaných diel. Prekladal z viacerých európskych literatúr. Bol prvým podpredsedom Matice slovenskej v Martine.

Dúbravský, Ferdinand

8. 9. 1850 Borský Sv. Jur – 19. 6. 1926 Modra

Prozaik, publicista

Gymnázium navštevoval v Strážnici a v Skalici. Po skončení gymnaziálnych štúdií pracoval ako notársky pisár, výpomocný učiteľ a redaktor v Skalici. V rokoch I. svetovej vojny pôsobil na Morave. Po roku 1918 sa vrátil do Skalice, kde účinkoval ako administrátor a redaktor časopisov Sloboda a Obzor.

Od roku 1924 žil a tvoril v Modre. Bol veľmi aktívny publicista. Je autorom zbierky básní Skromnenky a macošky. Napísal a vydal vyše štyridsať titulov rôznych prozaických žánrov. Písal divadelné hry, humoresky. Najznámejšími dielami sú: Mlynár Kolanda, Náruživosti, Lakomstvo a láska, Krvavý hostinec a iné povesti, Tajnosti rybníka mníchov a i. Zomrel a je pochovaný v Modre.

Pajdušáková, Ľudmila

29. 6. 1916 Radošovce – 6. 10. 1979 Vyšné Hágy

Astronómka

Študovala na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave. Pracovala v Štátnom observatóriu na Skalnatom Plese, neskôr v Astronomickom ústave SAV, kde bola i riaditeľkou. Publikovala mnoho príspevkov popularizujúcich prírodné vedy. Ako vedecká pracovníčka sa preslávila najmä objavom piatich komét.

Júl

Majerník, Ján

20. 7. 1936 Senica

Spisovateľ, prekladateľ, redaktor

Do základnej školy chodil v Senici, v Ladcoch a v Nových Zámkoch. Maturoval na gymnáziu v Nových Zámkoch v roku 1954. V roku 1959 absolvoval FF UK v Bratislave odbor slovenčina – ruština. Najskôr pracoval ako redaktor mesačníka Mladá tvorba, potom na Slovenskom ústredí knižnej kultúry v redakciách časopisov Knižná kultúra a Universum. Učil na Gymnázium v Dunajskej Strede, bol pracovníkom Obvodného kultúrneho a spoločenského strediska v Bratislave. Roku 1980 pôsobí ako spisovateľ a prekladateľ v slobodnom povolání. Spolupracoval s literárnymi časopismi, najčastejšie s redakciou Romboidu. Od roku 1992 bol redaktorom, neskôr šéfredaktorom Literárneho týždenníka, v súčasnosti pracuje v Národnom literárnom centre. Do literatúry vstúpil ako publicista a prekladateľ. Venoval sa aj literárnej kritike zameranej na básnickú tvorbu mladej generácie. Knižne vydal vo vlastnom preklade výbery z básnickej tvorby B. Sluckého, J. Vinorukova, J. Jevtušenka, B. Achmadulinovej, M. Cvetajevovej, A. Tvardovského, R. Kazakovovej, z poľskej poézie výber z diela T. Rózewicza a K. I. Galczyňského. Debutoval básnickou zbierkou Okamih dospievania (1967). Ďalšie zbierky: Stalo sa (1978), Skadiaľ (1979), Za

svetlom v okne (1982), Voda má čas (1990) a ďalšie. Vydal súbor čít s hubárskou tematikou Rastú (1980), Na huby šiel som (1985). Jeho zmysel pre humor sa prejavil v humoristických črtách Pornogramy – Keď ste si nás zvolili, tak si nás aj zjedzte (1991).

Nečasák, Michal Karol

26. 9. 1865 Šaštín-Stráže – 31. 7. 1936 Bratislava

Ľudovýchovní pracovník, publicista, botanik

Základné vzdelanie získal v Myjave, gymnázium absolvoval v Skalici, teológiu študoval v Ostrihome (Maďarsko), v r. 1890 ho vysvätili za kňaza. V r. 1890-92 pôsobil ako kaplán v Uníne, v r. 1908-26 ako farár a dekan v Borskom sv. Mikuláši, od r. 1926 sa stal pronotárom, kanonikom Trnavskej kapituly, generálnym vikárom a diecéznym škôldozorcom. V Borskom sv. Mikuláši dal renovovať rodný dom Jána Hollého, založil potravný a úverový spolok, propagoval moderné hospodárstvo a ovocinárstvo. Zaoberal sa aj technológiou ošetrovania a skladovania ovocia. Publikoval odborné a protialkoholické články, prekladal náboženskú literatúru z nemčiny. Vyznal sa aj v liečivých bylinách, jeho herbár sa nachádzal v učiteľskom ústave v Ostrihome (Maďarsko) a zlomok v Trnave. V r. 1920-27 zastával funkciu podpredsedu Spolku svätého Vojtecha. Mal veľkú zásluhu na tom, že do Šaštína prišli v r. 1924 saleziáni.

August

JUDr. Černý, Jozef

28. 1. 1813 Skalica – 12. 8. 1886 Budapešť (Maďarsko)

Právnik

Študoval na gymnáziu v Skalici a Ostrihome (Maďarsko), filozofiu v Pannonhalme (Maďarsko), právo v Györi (Maďarsko) a na univerzite v Budapešti (Maďarsko). Získal titul JUDr. a v r. 1860 pôsobil ako profesor Právnickej akadémie v Košiciach, v r. 1861-63 v Bratislave ako profesor rímskeho práva, v r. 1863 ho menovali profesorom právnickej fakulty v Budapešti a v r. 1867 sa stal jej dekanom. V r. 1867 vydal v Budíne (Maďarsko) diela „Beszéd“ a v r. 1876 „Emlékbeszéd“.

Dr. Prokopius (Procopius), Ján

12. 1. 1732 Skalica – 13. 8. 1806 Sobotište

Lekár, osvetový pracovník

Študoval na lýceu v Bratislave, medicínu v Jene (Nemecko), v r. 1758 obhájil doktorskú dizertáciu v Erlangene (Nemecko), potom lekár v Skalici. Po vydaní tolerančného patentu v r. 1781 mal vedúcu úlohu pri organizovaní evanjelického cirkevného života v Skalici, stal sa cirkevným inšpektorom. Okrem lekárskej praxe sa venoval aj šíreniu zdravotníckej osvety vydaním Tissotovho diela „Správa pro lid obecný...“ (Skalica 1788). V r. 1782 vydal v Skalici Krmanov *Katechismus učení křesťanského, pro mládež*. Od r. 1754 začal odpisovať doklady k dejinám evanjelickej cirkvi v Skalici a od r. 1782 písal aj kroniku. V rukopise okrem odborných lekárskejších prác zostali jeho dejepisné diela „Origines Anabaptistarum“, „Prodromus historiae litterariae bohemicae“ a slovník „Dictionarium slavico-latinum“.

Žbirková, Viera

14. 8. 1941 Brodské – 10. 1. 2011 Bratislava

Vysokoškolský pedagóg, publicista

Po štúdiu na Pedagogickej škole pre vzdelávanie učiteľov národných škôl (1955-1959) pokračovala v príprave na učiteľskú dráhu na Filozofickej fakulte UK v Bratislave, odbor pedagogika a slovenský jazyk a literatúra (1959-1964). Po ukončení štúdia sa stala vysokoškolskou učiteľkou na Katedre pedagogiky Pedagogickej fakulty v Nitre. Získala aj akademický titul PhDr. (1969) a nadobudla vedeckú hodnosť CSc. (1982). Od počiatku svojej učiteľskej dráhy sa venovala dejinám pedagogiky. V roku 1975 uverejnila knižnú monografiu Jur Hronec –pedagóg (1975). Spracovala historické portréty ďalších učiteľov (A. Markuš, M. Čulen, R.F.Osvald, F. Mojto), zaujímala sa tiež o históriu česko-slovenských školských vzťahov a v 80. rokoch významnou mierou prispela aj k tvorbe hesiel do Pedagogickej encyklopédie Slovenska. V roku 1998 získala akademickú hodnosť docentky, v roku 2000 profesorky. V roku 1998 sa stala jej pôsobiskom Filozofická fakulta Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, kde garantovala štúdium sociálnej práce. Od roku 2003 pôsobila na Katedre všeobecnej a aplikovanej etiky, kde sa venovala výchove doktorantov.

September

Novomeský, Ladislav

27. 12. 1904 Budapešť, Maďarsko – 4. 9. 1976 Bratislava

Básnik, novinár, kultúrny politik, verejný činiteľ

V mladosti žil v Senici. Študoval na Štátnom učiteľskom ústave v Modre, ako mimoriadny poslucháč na Filozofickej fakulte UK v Bratislave. Najprv pôsobil ako učiteľ, od r. 1925 ako redaktor komunistického tlače v Ostrave, v Prahe, a v Plzni. Od r. 1939 sa presťahoval na Slovensko, spočiatku žil v Senici. Počas slovenského štátu pôsobil v ilegálnom ÚV KSS a po vypuknutí SNP v ilegálnej Slovenskej národnej rade. V r. 1945 -1950 poslanec Národného zhromaždenia a Slovenskej národnej rady, v r. 1950-1951 predseda Slovenskej akadémie vied. V r. 1951 zatknutý, nespravodlivo obvinený a odsúdený. V r. 1956-1963 pôsobil v Prahe, v r. 1963-1970 vedecký pracovník Ústavu slovenskej literatúry Slovenskej akadémie vied. V r. 1945-1950, 1968-1974 predseda, v r. 1974-1976 čestný predseda Matice slovenskej. Autor básnických zbierok, v jednej z nich Do mesta 30 min. sa vracia do miest a mesta svojej mladosti – Senice. Autor politických statí a reportáží, statí o literatúre, príspevkov o našich a zahraničných a zahraničných osobnostiach. Pričinil sa o rozvoj vysokých škôl, poštátnenie a vznik nových divadiel a múzeí, o založenie Slovenskej národnej galérie a Slovenskej filharmónie. Jedna z najvýznamnejších osobností slovenských a českých dejín 20. storočia.

Janšák, Štefan

14. 9. 1886 Osuské – 8. 4. 1972 Bratislava

Archeológ, historik, stavbár, prekladateľ

Ľudovú školu navštevoval v Osuskom a Diakovciach, gymnázium v Hodoníne, Vysoké učení technické v Brne. Ako úradník pracoval v Obchodnej banke v Skalici, bol tajomníkom Dočasnej vlády pre Slovensko v Skalici, vedúcim rezortu verejných prác na Ministerstve s plnou mocou pre Slovensko, prezidiálnym šéfom

a námestníkom povereníka pre dopravu a verejné práce. Pôsobil ako externý lektor predhistorickej archeológie na UK a Vysokej škole pedagogickej v Bratislave. Formoval sa pod vplyvom Pavla Blahu. Prispel k výstavbe mostov, ciest, vodných diel a k elektrifikácii Slovenska. Ťažiskom jeho vedeckých a publicistických úsilí však bolo najmä národohospodárstvo, archeológia a história od doby kamennej po vznik ČSR. Napísal 20 samostatných knižných publikácií a viac ako 400 štúdií. Bol

Blaho, Janko

15. 9. 1901 Skalica – 24. 4. 1981 Bratislava

Spevák, zberateľ ľudových piesní, publicista, pedagóg

Maturoval na gymnáziu v Skalici, študoval na Právnickej fakulte Karlovej univerzity v Prahe a súčasne spev u Christiny Morfovej, sólistky opery Národného divadla v Prahe a u profesora Stefana Stevu v Miláne. Pôsobil ako sólista opery Slovenského národného divadla v Bratislave, neskôr ako pedagóg Štátneho konzervatória a Vysokej školy múzických umení v Bratislave. Zbieral ľudové piesne, ktoré vydal aj knižne.

Jamárík, Vladimír

21. 9. 1921 Senica, časť Kunov – 5. 9. 2011 Senica

Pedagóg, amatérsky archeológ

Ako učiteľ pôsobil v Častkove, Jablonici a Senici. Sústavne venoval archeologickému prieskumu severnej časti Záhoria a Myjavskej pahorkatiny. V r. 1958 založil v Senici Okresný vlastivedný krúžok, ktorého činnosť sa zameriavala na prednášky, výstavy a vlastivedné vychádzky, publikovanie a zberateľstvo starej tlače.

Dlhoročne spolupracoval pri prieskumoch s Archeologickým SAV v Nitre. V r. 1983 daroval Záhorskému múzeu v Skalici zbierku svojich archeologických nálezov.

Je autorom publikácií Z histórie Senice, Literárny Kunov, Neznáma Senica, Kunov 555 rokov.

Október

Nedobrý, Jozef

21. 3. 1841 Partizánska Ľupča - 7. 10. 1921 Senica

Pedagóg, publicista

Základy vzdelania získal v Partizánskej Ľupči, študoval na gymnáziu v Banskej Štiavnici, v r. 1860-63 teológiu na evanjelickom kolégiu v Prešove a v r. 1863-65 na univerzite v Rostoku (Nemecko). V r. 1865-67 pôsobil ako učiteľ súkromnej školy, v r. 1867-75 profesor slovenského gymnázia v Martine, kde viedol tzv. Rečnícku spoločnosť žiakov. Patril k zakladateľom spolku Živena a Slovenského spevokolu a bol jeho zbormajster. Po odchode do Častkova, kde v r. 1875-1911 pôsobil ako evanjelický farár, sa zameril na osvetu a ľudovýchovu. Bol redaktorom časopisu Dennica a Orol. Od r. 1911 žil na penzii v Senici.

Laco, Karol

28. 10. 1921 Sobotište – 17. 4. 2009 Bratislava

Právnik, pedagóg, verejný činiteľ, akademik ČSAV a SAV

Študoval na Právnickej fakulte UK v Bratislave. Po ukončení štúdia (1947) začal pracovať na Právnickej fakulte UK. Prednášal Štátne právo a venoval sa jeho štúdiu. Od r. 1952 docent a vedúci Katedry štátneho práva. V r. 1964 bol vymenovaný za

profesora. V roku 1966 mu bola udelená vedecká hodnosť doktor vied. Za akademika bol vymenovaný v roku 1977, v r. 1953-1956 a 1961-1963 dekan Právnickej fakulty UK. Od r. 1969 až do roku 1988 bol podpredsedom Koordinačnej komisie Vlády ČSSR. Bol poslancom Federálneho zhromaždenia ČSSR (1969-1990). Vo vedecko-výskumnej práci sa zaoberal otázkami štátneho práva, teóriou socialistickej federácie, návrhmi na usporiadanie Československej federácie. Je autorom monografie Ústava predmníchovskej ČSR a ústava ČSSR. Bol autorom prvých vysokoškolských učebníc zo štátneho práva ČSR, ZSSR a socialistických štátov a mnohých odborných článkov a štúdií. Ako podpredseda vlády dôsledne obhajoval aj národné záujmy Slovákov v Prahe.

November

Mocko, Ján

26. 1. 1843 Senica – 16. 11. 1911 Senica

Cirkevný historik, spisovateľ, kňaz

Študoval na gymnáziu v Modre a Bratislave, teológiu študoval v Bratislave, Rostocku a Erlangene. Pôsobil ako farár v Čáčove. Ako cirkevný a literárny historik sa venoval najmä životu a dielu Juraja Tranovského a spracoval i životopisy ďalších osobností. V r. 1895 pripravil nové vydanie spevníka Cithara sanctorum, zostavil Veniec nábožných piesní a objavil dva vzácne spevníky zo 16. a 17. storočia – Turolúcky a Senický kancionál. Bol spoluzakladateľom spolku Tranoscius a zaslúžil sa o záchranu a sústredenie vzácných kníh v Tranovského knižnici v Liptovskom Mikuláši.

Fajnor, Dušan

20. 11. 1876 Senica – 9. 4. 1933 Bratislava

(kňaz, cirkevný hodnostár, náboženský spisovateľ)

Študoval na gymnáziu v Banskej Bystrici, Uherskom Hradišti, Soproni, Szarvasi, právo a klasickú filológiu na univerzite v Budapešti, teológiu na evanjelickom kolégiu v Prešove a na univerzite v Rostocku. Za kňaza bol vysvätený v r. 1902 a titul dr. h. c. získal na univerzite v Kaunase v r. 1932. V r. 1902-1928 pôsobil ako evanjelický farár v Čáčove. Po 26 rokoch, 1. augusta 1928, musel Čáčov opustiť. Po zvolení za biskupa sa jeho pôsobiskom stala Modra. Dr. Dušan Fajnor bol postupne nitrianskym seniorom, biskupom západného dištriktu a generálnym biskupom Slovenskej ev. cirkvi a. v. Podieľal sa na obranných bojoch slovenských evanjelikov proti maďarizácii pred rokom 1918, bol spolutvorca ústavy vzniknutej ČSR. Pochovaný je v Modre.

December

Bajza, Jozef Ignác

5. 3. 1755 Predmier – 1. 12. 1836 Bratislava

Spisovateľ, kňaz, národný buditeľ

Po skončení teológie vo Viedni bol kaplánom pri kapitule v Trnave, od r. 1783 farárom v Dolnom Dubovom, Prietrži, Zbehoch, kanonik v Bratislave. Bol prívržencom osvietenských reforiem Jozefa II., písal prevažne v klasicistickom

duchu. Najvýznamnejším jeho dielom je prvý slovenský román René mládenca príhodi a skúsenosti.

Bošiansky (Bossananyi), Jozef

4. 3. 1855 Senica – 4. 12. 1946 Nitrianske Pravno

Kňaz, pedagóg, historik, prírodovedec, amatérsky etnológ

Strednú školu a kňazský seminár navštevoval v Nitre. Neskôr študoval v Budapešti. V r. 1877 bol vysvätený za rímskokatolíckeho kňaza. Do r. 1882 vyučoval na piaristickom gymnáziu v Nitre latinčinu, gréčtinu, nemčinu, odkiaľ odišiel do Novák, kde pôsobil ako rímskokatolícky farár a dekan. Na odpočinku žil v Nitrianskom Pravne, kde ho očarila príroda. Bol jedným z významných propagátorov turistiky na Hornej Nitre. Do pamäti sa zapísal aj tým, že na prelome storočia založil v Chvojnici rezbársku dielňu na výrobu drevených hračiek, čím chcel aspoň trochu zmierniť nevidanú biedu tamojšieho ľudu.

Fordinálová, Eva

17. 12. 1941 Borský Mikuláš

Literárna historička, poetka

Po absolvovaní Pedagogického inštitútu v Trnave vyštudovala odbor história - slovenský jazyk a literatúra na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. V r. 1959 -1980 pôsobila ako učiteľka v Hradišti pod Vrátnom, Borskom Mikuláši a v Skalici, v r. 1980-1984 ako odborná asistentka na Pedagogickej fakulte Univerzity Komenského v Trnave, v r. 1984-1998 vedecká pracovníčka Ústavu slovenskej literatúry v Bratislave. Od r. 1995 súčasne prednášala dejiny slovenskej literatúry na Katedre slovenského jazyka a literatúry Trnavskej univerzity a Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave, neskôr ako profesorka na katedre slovenského jazyka a literatúry Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity staršiu slovenskú literatúru a klasicizmus. Publikuje v domácich a zahraničných vedeckých zborníkoch, časopisoch Literárny týždenník, Slovenská literatúra, Slovenské národné noviny, Slovenské pohľady Literárny týždenník, Slovenský jazyk a literatúra v škole, Učiteľské noviny, Verbum. V oblasti literárnej histórie vydala monografie Aký si Ján Hollý, Tragédia Augustína Doležala, Literárna mozaika Senice, Idey Hollého v ideológii romantizmu, Ján Hollý 1785-1849, Hollý v slovenskom národno-kultúrnom vedomí. Má podiel na vydaní Lexikónu katolíckych osobností Slovenska, je spoluautorkou publikácie Jozef Miloslav Hurban –prvý predseda Slovenskej národnej rady. Venuje sa najmä literárnovednému výskumu slovenského národného obrodzenia, jej prioritným výskumným záujmom je osobnosť a dielo Jána Hollého v širších literárno-historických súvislostiach. Píše i poéziu, vydala aj básnické zbierky pod názvom Vôňa Záhoria, Neprestanem ťa hľadať, Svetlo má svetlo, Z hlbokosti duše a súbor esejí Ranné zamyslenia. V r. 2011 jej bolo udelené historicky prvé čestné občianstvo obce Borský Mikuláš za celoživotné dielo prispievajúce k poznaniu a odovzdávaniu odkazu národného dejateľa Jána Hollého a mimoriadny prínos k šíreniu dobrého mena a propagácii svojho rodiska Borského Mikuláša.

Založenie Slovenského národného divadla nitranského v Sobotišti

Dňa 5.8.1841 založil miestny učiteľ v Sobotišti Samuel Jurkovič spolu so študentami bratislavského lýcea Slovenské národné divadlo nitranské. Bolo skromným združením ochotníkov – mladých štúrovcov, ktorí prekladali české divadelné hry do novej spisovnej slovenčiny. Divadelné predstavenia sa stali nielen žriedlom

vzdelávania, osvety, ale predovšetkým školou národného povedomia. Boli s ním spojené osobnosti ako J.M.Hurban, Ján Francisci, Andrej Sládkovič, Samuel a Ľudovít Štúrovci.

Prvá manufaktúra v Šaštíne

František Lotrinský – manžel Márie Terézie založil v r. 1736 v Šaštíne najväčšiu textilnú manufaktúru na Slovensku – kartúnku. Zamestnávala okolo 1000 ľudí v Šaštíne a skoro 20 tisíc domácich pradiarov a česáčov v rôznych obciach Uhorska a Rakúska. Manufaktúru r. 1754 odkúpila spoločnosť rakúskych obchodníkov. R. 1780 sa jej výroba zastavila a obnovila sa až za panovania Jozefa II.